

Индже войвода

Константин Петканов

БЪЛГАРСКА ИСТОРИЯ

© Константин Петканов, *автор*

© Владислав Карагеоргиев, *редактор*

© Диана Благоева, *коректор*

© Александра Младенова, *графично оформление и корица*

„БИ 93“ ООД
София, 2024 г.

ISBN: 978-619-7688-31-3

Индже войвода

Константин Петканов

София
2024

Част
първа

Равна гора

I.

– Вълко, с два или с три камъка ще направиш воденицата? – попита Маринчо Згурев, слезе от коня и тръгна срещу Вълко Бимбелов.

– А, Маринчо, ти ли си? – дигна глава Вълко, откъсна шепя листи от близкия лещак и обърса ръцете си. – За воденицата ли питаеш? Може и с два камъка, може и с три – според силата на водата.

Доиде един от работниците, хвана Маринчовия кон за юздата и го отведе в близката ливада. Маринчо дълго гледа след охранения си кон, после леко докосна загрубелите си пръсти до русите си мустаци, усмихна се и с благодат в гласа заговори на Вълко, но по-тихо:

– Радвам се, че те намерих на воденицата. Ти знаеш ли, че Юмер Драза ми е пратил много здраве да му подаря три телици и два коня?

– И ти се готвиш да му ги изпратиш?

Вълко Бимбелов дигна крак, удари го в земята и от ботуша му изпадна полепналата кал. Поклати глава, дългите му рунтави мустаци увиснаха и придагоха на лицето му мрачен вид. Направи широка крачка, хвана Маринча под мишница и го отведе настрана – седнаха на прогнилия гънер на старата круша. Работниците престанаха да работят, загледаха се в двамата равногоорски първенци. Вълко не ги забеляза, погледна в кроткото лице на Маринча и почти се скара на госта си:

– Никакви телици, никакви коне! Ако си истински мъж, дръж се както трябва. Е, разбра ли най-после, че не бива да стоим със скръстени ръце? В една държава, когато управията е на магарето под опашката, всеки трябва сам да се грижи за себе си. Дошло е време и ние да помислим за нашия народ. Стига сме отглеждали телици и коне за гладните султани и деребейовци!

– То само телици и коне да са! – въздъхна Маринчо.

– Видя ли сега как сам го казваш?

Вълко се досети за нещо, обърна се към реката, посочи един нисък баир и натърти:

– Гледаш ли хе там онзи баир? Една нощ татко забра мене и покойния ми брат Стоян и ни заведе на Трите пътеки. Заповяда ни да лежим в шумата и все пътеките да гледаме. На ранина минаха

двата души – султани – край нас. Татко им извика да спрат, излезе пред тях, измъкна тежък ятаган и ги съсече. Изкопахме трап и ги заробихме. Върнахме се вкъщи ни лук яли, ни на лук мирисали.

– Ех, къде е Пейчо Шейтана! Той беше друг човек – имаше юнашко сърце и знаеше какво прави!

– Знаеш ли какво ми каза татко, преди да умре? „Ти си мой син, от тебе искам да изгониш тиранина от Равна гора!“

– А ти какво му обеща? – попита с усмивка Маринчо.

– Дадох му клетва, че ще го изгоня!

Вълко Бимбелов стана прав, протегна ръка, улови се за един от клоните на крушата и се отпусна. Клонът изпраща и се счупи. Вълко едва се задържа да не падне. Ядоса се на крушата, подскочи, увисна на друг клон и с ярост и него счупи.

– Ей тъй ще откъсна главата и на Юмер Драза! – изръмжа Вълко.

– По-тихо приказвай! – забеляза му Маринчо. – Нали знаеш, понякога и тревата има уши.

– Нека ме чуе цяла Равна гора! – извика гръмогласно Вълко.

Гората му отвърна с продължително ехо. Работниците се изпращиха и го загледаха, не можаха да си обяснят на кого той се сърди – на Маринчо или на гората. Вълко, щом забеляза, че работниците не работят, развика им се отдалече:

– Какво стоите, та гледате? Или ви е домъчняло за Юмер Драза? Я си гледайте работата като българи!

– Помъчихме се да дигнем ей тоя голям камък, но не можахме, уморихме се, та почиваме! – излъга един от работниците.

– Кой камък?

Двата първенци се приближиха до воденичната сграда и спряха пред голям камък. Вълко го измери с очи. Наведе се, заби нокти под него и рече:

– Маринчо, гръж и ти!

Маринчо Зеурев докосна рамо до рамото на Вълко, подложи ръце и двамата изведнъж се засилиха. Обърнаха няколко пъти камъка, докараха го до стената и го оставиха. Ситна пот ороси белите чела на първенците. Маринчо извади от пояса си голяма копринена кърпа и се обърса. Вълко го изгледа и му подхвърли с насмешка:

– Докато си бършеш челото с копринена кърпа, ще има още много мелици да подаряваш на Драза!

– Слушай, и аз не обичам копринените кърпи, но карай се на жена ми Дафна. Тя ти е първа братовчедка, върви се разправяй с нея. Аз не мога. По ми е лесно да туря на пояса си копринена кърпа, отколкото да ѝ откажа.

– Зная я аз Дафна – и на магарето копринен оглавник плете!

Работниците се разсмяха от последните му думи. Маринчо обърна гръб и тръгна към коня си. Вълко разбра, че го е прекалил, отиде сред работниците, покани ги с ръка да работят и без да им продума, върна се при Маринча.

– Малко го прекалих – не ми се сърди. Ядосах се на Драза. Не мога да понасям това куче, толкова го мразя!

Маринчо възседна коня си, намести се удобно на седлото, сложи ръка върху гривата и леко премрежи кротките си очи.

– Аз ще сляза в село – във Факия. Ти си свърши работата и ела – имам много неща още да ти разправям.

Не дочака отговор от Вълко, пришпори коня, прегази реката и се изгуби под зеления венец на гората. Бимбелов вдигна ръка да го спре, да му каже нещо, но веднага се отказа от намерението си, отпусна ръка, приближи се до брега на реката и се загледа във водата. Очите му се разшириха, стори му се, че сенките на крайбрежните дървета, паднали на гъното на бързея, са турци, тръгнали из нивите и ливадите на Равна гора. Взе сянката на изкривен дъб за Юмер Драза, отстъпи крачка назад, стъпи на влажна земя и се опомни. Погледът му отново се избистри и пред него свежата гора засмука зелена роса от небето. Той се почувства сам сред Равна гора, замлъкнала под шиповете на слънцето. Погледна към работниците, те му се сториха като мравки. Направи му впечатление старият дъб оттатък реката, наречен с бащиното му име – Пейчовият дъб. Клоните на дъба му се видяха като разперени орлови криле. Около дъба бе светло и слънцето лепеше по кората му жълти, стари костадинки. Вълко пое дъх, широките му гърди се надуха и изведнъж му се поиска да викне гръмогласно и да събуди задрямалия вятър в гората. Представи си ясно как се огъват орловите криле и как пъшкат и викат от гняв дърветата. В тоя миг той забрави за воденицата и за работниците. Искеше да раздупи гънките на гората и да провери дали са чисти, равни и безопасни равногорските пътища.

Горското ехо тръгна с конски копита. Вълко наостри слух и се загледа към пътя. Откъм Факия се загаде на кон петнадесетгодишният му син Пейчо. Щом го забеляза, и гръхът му стана по-неспокоен. Върху гърба на черен, охранен кон бе кацнал като птичка едничкият му син. Стори му се, че сега за първи път се заглежда в лицето му. Колко много прилича на баща му! И той така изпъчен седеше върху седлото. На лястовиче крило мина целият живот на Пейчо Шейтана. Спомни си как баща му минаваше с кон по тънки греди, по обли гънери, препречени за мостове, и дигна ръка, викна на момчето си:

– Пейчо, мини с коня по гървото!

Пейчо не го послуша и нагази във водата. Вълко се развика, заплаши ги с бой и го върна назад.

– Искам по гървото да минеш. Щом като носиш името на гяда си, носи му и юначеството. Хайде, по-скоро, стига си клепал като мишка в капан!

– Ще падна бе, тате!

– Че как така ще паднеш? Хайде, хайде, че ако гойда, ще те хвърля в реката.

Пейчо плахо насочи коня към гървото, прикрепено на двата бряга за мост. Конят спря до гървото и раздвижи глава, отказа да мине. Вълко се развика с пълен глас на животното:

– Ей, Царко, на тебе думам, мини по мостчето!... Пейчо, дръпни силно юздата и забий петите си в корема на Царко!

Той изтича към мостчето, застана пред единия край на гървото и пак се развика:

– Царко, ако не минеш, вълци ще те ядат! Пейчо, какво чакаш още? Или и тебе те сърби гърбът?

Пейчо с тънък, плачлив глас се развика на Царко и едва можа да го накара да стъпи върху гървото. Конят се обезпокои, погледна към земята, но като видя протегнатата ръка на Вълко, с която стопанинът му го мамеше, тръгна към мостчето. На средата гървото бе по-тясно, предните крака на Царко стъпиха на обло място, подхлъзнаха се и той падна в реката. Пейчо отскочи от седлото, но водата го повлече и го заплете в корените на стари върби. Вълко веднага се хвърли в реката, затъна до пояс и едва можа да измъкне уплашения си син на брега. Конят му се завъртя из водата, изправи се и остана

сред реката. Пейчо се опита да заплаче, но баща му го хвана за ухото и силно го дръпна.

– Не стига, че падна във водата, пък и плаче! Баба такава!

– Аз не плача! – наведе глава Пейчо.

– Не плачеш, но подсмърчаш!

Вълко погледна мокрите си дрехи и като забеляза, че работниците го гледат с насмешка, откъсна лескова пръчка и викна на коня:

– Царко, ела при мене!

Царко изправи уши, изивили и с бързи крачки приближи стопанина си. Вълко го хвана за юздата, пристегна седлото, сложи крак в стремето и го възседна. Мина покрай сина си, наведе се, хвана го пог мишницата, дигна го и го разкрачи заг себе си.

– Пейчо, здраво се дръж!

И Вълко удари Царко с лесковата пръчка. Конят изопна шия, нервно затъпа из ливадата, излезе на здрава земя, засили се, запраши пог клоните на високи, яки дъбове и навлезе в широкия път, който водеше за голямото българско село Факия.

II.

За Мира, жената на Вълко, Маринчо Згурев бе желан и скъп гост. Още щом го зърна да влиза в широкия Бимбеловски двор, тя извика на големите си дъщери Милка и Лава и заедно с тях излезе да го посрещне. Маринчо разигра коня и преди да го спре, откачи крак от стремето и скочи на земята. Мира се здрависа с госта, нареди дъщерите си да откарат коня в обора, да го нахранят, и попита с весел, сърдечен смях:

– Какво прави Дафна? Как излиза наглава с четирите си сина и едната си дъщеря? И моите са пет, но четири дъщери и едно момче. Синове, дъщери – все едно, нека да ни са живи и да не ни посрамят на стари години!

Маринчо се опита да събере широката си усмивка и да каже няколко гуми, но Мира не го остави, повлече го към къщи.

– Ела да видиш новите ни стаи. Думах на Вълко да събори старата къща и да издигне нова, но той се намуси и не ме послуша. Знаеш ли какво ми каза? „Ей, глупава жено, тая къща е стара колкото е стар и Дядо Господ! Тука са живели прочутите Беленци – войводи от рода на Момчил юнак. От това старо, столовато дърво е и нашият Бимбеловски род. Запомни – нови стаи ще направя, стара къща не развалям. В това гнездо са се отхранили равногорските юнаци и войводи, в него искам да отхраня и аз моите пилци...“ Нали си го знаеш, все за своя род приказва. А пък аз, нали не съм от прочут род, все гледам земята и си мълча.

Влязоха в къщата, изкачиха голяма дъбова стълба и се намериха на широк, постлан с нови черги чардак. Мира избърза напред, отвори една нова врата и се усмихна:

– В тази стая двамата с Вълко ще прекараме старините си. Прозорецът гледа към Цар-Петровия друм. Виждаш ли калпака и чантата на Вълко? Те са останали от прагяда му Пейчо.

– Зная, Миро, зная! – прекъсна я Маринчо. – Калпакът и чантата много добрини са правили на българите. От Дафна зная, че Пейчо Беленски е спасил султан Селим I и той от благодарност му е дал чанта и калпак.

– И Дафна е като Вълко – все за рога си приказва.

– Аз пък се радвам, като я слушам да разказва на децата за равногорските войводи. Те я слушат и само мигат и преглъщат. Най-много я зяпа в устата големият ми син Стоян. Изглежда ми, че ще се метне на Бимбеловци.

Мира затвори вратата и пак избърза, отвори втора врата.

– Тази пък стая е отделена само за гости. Ти ще спиш в нея. Ще ти постеля съвсем нови постелки. Възглавниците и леглото съм ги напълнила с бяла овлачена вълна. Милка и Лава пък изтъкаха нови шарени черги. Гледаш ли онзи грешник – целият е пълен с черги, янове, постелки. И знаеш ли, Маринчо, още не съм се уморила – много ми се работи! Сега пък ще турим платно да тъчем. Денят ми се види много малък – не ми стига, и често пъти Вълко ми се кара, че не му точа баници. Их, щях да забравя, трябва да ти разточа баница и децата да ти сготвят кокошка!

И Мира се разбърза. Остави Маринча в стаята, а тя слезе в долната къща, запаса стара престилка, замеси тесто и заточи тънки кори за баница...

Вълко слезе от коня мокър. Развика се да му донесат грехи да се преоблече и забрави за Маринча. Лава му донесе сухи грехи и му помогна да си свали ботушите.

– Имаме си гост! – забеляза Лава.

– Какъв гост?

– Тетин Маринчо.

– Той мина край воденицата и се видяхме.

– По каква работа е дошъл във Факия?

– Едно зная, че не е дошъл по женска работа! – натърти Вълко.

Лава прибра ботушите и засрамена, побърза да излезе от къщи...

По-късно Вълко и Маринчо излязоха на двора, обиколиха оборите, зимниците и плевниците и се спряха до един много голям пън. Слънцето позлати Пейчов баир и хвърли няколко шепи златен прах и към Бакаджика. Факийската гора се разсъни, занавува тихо, чудно ручило. Замукаха крави, замракаха биволици. Вълко избърза към пътната врата, разтвори големите ѝ тежки крила, върна се при Маринча и го попита:

– Още ли ще мълчиш?

– Не бързай – има време! – продума с усмивка Маринчо.

– А аз ти казвам, че няма време! – и Вълко удари с пестник върху пъна.

– Ти криво разбра гумите ми. Аз исках друго да ти кажа. Във Факия има много яребици, а и в твоя двор ги има.

Вълко цъкна с език, махна с ръка и се насочи към оборите.

– Милке, Лабо, сложихте ли зоб в яслите? Излезте и приберете кравите, връщат се вече.

През отворената врата влязоха над десет крави и замукаха. От сенника се измъкнаха телета и с радост посрещнаха майките си. Вълко се приближи до една от кравите, сложи ръка на гърба ѝ и леко я погали. Маринчо застана зад него.

– От тази порода и аз имам пет крави. Много са млечни. Първата ми е подарък от баща ти на сватбата ми.

– Тате много обичаше Дафна – жена ти.

– Дафна е добра. Донесе ми радост. Всичко ми даде Господ: и деца, и овце, и крави, па ако щеш – и цяло ергеле. Сега стигат едни мъжкарчета, като змиорки вият снагите си.

– Е, от тях ли ще отделиш и за Драза?

– За да ти дойде сърце на място, ще ти кажа, че пет пари не давам за Юмер Драза!

Вълко отдръпна ръка от гърба на кравата, стисна пръстите на Маринча и изпъшка.

– Никой не знае мъката, която ме яде. И да знаещ, ще ме изяде. Сам съм, а сам човек за нищо не е!

– Защо да си сам? Забрави ли за мене? Ами Джибриловци, Палжиковци защо забравяш? Тия родове са здрави и юначни.

– Нищо вече не става от тях, Маринчо! Натрупаха тежко имане и всичко забравиха, забравиха и народа. Защо сега не помагат на сиромасите и не се борят срещу султаните?

Вълко не дочака отговор, отиде, затвори пътната врата и покани Маринча да влязат вкъщи.

Мира сложи трапезата в голната стая. В къта, до голямото огнище, на високата възглавница седна Вълко. До него се нареди Маринчо. Милка сложи баницата, а Лаба разгъна нови месали върху коленете на гвамата мъже. Маринчо изгледа двете момци, после хвърли поглед и към невръстните Вълкови дъщери Радка и Стоянка и поклати глава.

– Прави са хората, като казват, че Бог си избира херувимите и серафимите от Бимбеловци. Вълко, да ти са честити дъщерите! Слънцето от четири страни грее в твоята къща.

– Ти забравяш да кажеш, че и Равна гора избира войводите си от нашия род. Погледни Пейча, днес се измокри като мишка в реката. Опитва се да мине гърбеното мостче като дядо си Пейча – на кон.

Мира прекара ръка по гърба на сина си и се загрижи.

– Пейчо, ти си цял мокър, защо не се преоблечеш?

– Нали съм се преоблякъл? Кака Лава ми гаде сухи грехи.

– А пък на мене ми се стори, че си мокър! – и пак докосна ръка до плещите на сина си.

– Стига си го галила! – начумери се Вълко.

– Аз не го галя, а му меря плещите с педу. Я го погледни. Гърдите му са се надули като прясна косопита.

Вълко махна с ръка и Мира млъкна. Маринчо, след като изяде няколко резена баница, обърса с кърпа мустаците си и се усмихна на Милка и Лава.

– Е, ще има ли тази есен годеж къде вас?

Милка наведе глава и с мъка погълна хапката си. Лава пък се изсмя весело, стана от софрата и донесе бърклицата с виното. Мира дигна доверчивите си очи и дълго не ги свали от бялото лице на мъжа си. Вълко налага цял резен баница и погледна към огнището.

– Друго ядене няма ли да сложите?

– Как да няма – две кокошки сме сготвили!

Мира посегна към тенджерето, сне го от огъня и го сложи на тухлите до себе си. Насипа гозба в паниците и забеляза на мъжа си:

– Докато не се намесиш в женските работи, не можеш! Ами че Маринчо ти заприказва за годеж, защо не му отговориш?

Милка и Лава веднага станаха от трапезата и тръгнаха към вратата да излязат. Вълко им извика:

– Защо станахте от софрата?

– Не ни се яде! – отговори Милка.

– Веднага седнете на местата си! Докато аз съм на софрата, и вие ще сте на нея. Да не се засрамяхте от гумите на майка си?

– Че защо ще се засрамят от моите гуми? Да не съм казала нещо глупаво? Стигнаха моми са – време е да ги задомиш!

– Сссст!... Това не е твоя работа!

Милка не седна отново на софрата, остана права зад Маринча, не можеше да гледа усмихнатото му лице. Лава още веднъж се изсмя и

седна до майка си. Вълко изправи снага, опря гръб на стената, сложи ръце на коленете си и едва обърна лице към госта.

– Е, Маринчо, казвай сега! Не виждаш ли, че жените с нетърпение чакат да им кажеш нещо? Ти загатна за годеж. Да не би Юмер-Дразовият син да иска да ми стане зет?

– Вълко, не приказвай така! – прекъсна го жена му.

– А как да приказвам? Щом работата е дошла до годеж, не е чудно и това да стане.

Маринчо сложи ръка върху ръката на Вълко и кротко заговори:

– Вълко, много си припрян! Ти сега си мислиш нещо и само то ти е в главата. Така не може. Има и за друго да се грижиш – баща си, стопанин си... Чакай, не ме пресичай! Твоят червей се е загнездил и в моето сърце. Но тази работа е трудна, иска време, иска пари, а най-вече иска юнаци. Че де се е чуло и видяло хубава мома старост да дочака? Я си погледни гъщерите! Грехота е такава хубост заключена да стои. Да знаеш, аз и за друго съм дошъл. Изпратен съм от страна на Палжиковци.

– Какво каза? От страна на Палжиковци ли? Да не става дума за Петър?

– За него ми е думата.

– Слушай – името му е царско, но навиците му са хайдушки. С крадци не се сродявам!

– Вие пък много сте хубави! – клъцна го с ръка Мира. – Не ви ли знам – всичките сте главорези!

– Е, че какво лошо има в това? Друго е да търкаляш султански глави, а друго – да събличаш хората и да ги грабиш.

– Прави каквото знаеш! – забеляза Маринчо. – Аз съм дошъл да ти кажа, че Петър Палжиков иска гъщеря ти Милка – това е цялата работа... Милке, я дай бъклицата да му сръбна малко сладко винце!

Милка се начумери и вместо да почерпи Маринчо, преплете крака из чергите и избяга от стаята. Лава посегна за бъклицата, изправи се, подаде я на госта и показа белите си седефени зъби.

– Няма ли и за мене някой юнак?

– Лаво, не ми се слушат глупости! – скара ѝ се Вълко.

– Ти пък, тате, не ми даваш и да се пошегувам!

– Такива шеги не обичам. Уж шега, а то цяла-целеничка истина. Извикай сестра си да дойде, няма за какво толкова да се срамува. Никак не обичам преструвките.

Милка, която послушваше на вратата, влезе полека и остана права до стената. Погледна прозорчето, забеляза в стъклото пламъчето на кандила и задържа погледа си в него. Млечното ѝ лице стана румено. Пръстите на ръцете ѝ затрепераха и тя ги скри във везания си пояс. Вълко я изгледа от главата до петите, зарадва се, че дъщеря му е хубава и че прилича на неговата майка. Отначало помисли да ѝ се скара, да я засрами, но строгото лице на Милка го отклони. Стори му се, че тя е като сърна, която се оглежда във водите на бистър извор. Да ѝ извика, ще я подплаши, да се пошегува, ще я разплаче, затова той реши да ѝ говори направо, без много заобиколки:

– Милке, какво ще кажеш за Петър Палжиков?

– Нищо! – отсече Милка.

– Съгласна ли си да му станеш жена?

– Не! – отговори още по-твърдо Милка.

Вълко се обърна към Маринча и дълго го гледа с насмешка. Драго му бе, че Милка не иска да стане снаха на Палжиковци. Той не се замисли, не подири причините за отказа на дъщеря си. За него по-важното беше да покаже на Згуревци, че не дава ни счупена пара за Палжиковци. Но Маринчо не се засегна от подигравателната усмивка на Вълко, изтърси трохите от месала, събра го на топка, остави го в краката си и продума:

– Милке, прощавай, че ти развалих вечерята! Аз си мислех работите другояче, а пък то сметката ми излезе без кръчмаря. Давам ти дума, че вече няма да ти търся момче.

– Че между Палжиковци ли си тръгнал да го търсиш? – дигна гъстите си вежди Вълко.

Маринчо се обърна с лице към него, изгледа го учудено, дигна рамене и повиши глас:

– Чуден човек си! Едно време Бимбеловци и Палжиковци бяха, гето се казва, като хляба и солта, толкова се обичаха! А сега ти не искаш да ги видиш. Право да ти кажа, не те разбирам. Или си повечко сръбнал, или си нещо олекнал в ума.

Вълко, както държеше бъклицата на коляното си, събори я върху чергата и се надигна на колене пред софрата.

– Нито съм сръбнал, нито съм олекнал. Истината е, че Палжиковци са крадци, и то народни крадци. И ако това не си разбрал

досега, то ти напразно си станал Бимбеловски зет! Ядоса ме и ще ти го кажа направо. Те са дали клетва, че всичко, каквото спечелят, ограбят и присвоят, ще бъде за народа, за неговото освобождение от тия проклетни султани. А какво направиха? Захлебиха се, надуха се от имане и пари и сега се спотаиват като лалугери. С такъв род аз не искам да се сродявам. Който сяда на трапеза и отива на венчило с клетвопрестъпник, и той става като него! Разбра ли сега защо Милка не иска Петра?

- Милке, тази ли е причината? – попита я Маринчо.
- Тази е! – побърза да потвърди Вълко.
- Кажу де, Милке?
- Какво да кажа, тетин Маринчо, Петър не ми е на сърце.
- А кой ти е на сърце?

Милка се наведе и започна да раздига софрата. Ако Маринчо можеше да я види в лицето, той щеше да забележи, че страните ѝ бяха цъфнали като горски божури от смущение. Тя си помисли, че някой се е промъкнал скришом в сърцето ѝ и е откраднал тайната му. Струваше ѝ се, че ако се изправи, и ще се издаде... Прибра месалите, обърна лице встрани и се изправи. Маринчо повтори думите си и настоя:

- Я му кажи името, за да го научим и ние.
- Какво име да каже? – попита Вълко.
- На изгорника си.
- Милке, имаш ли вече изгорник и кой е този майчин син?

Гласът на Вълко прогърмя из стаята. Жена му, която мълчеше недоволна, намери, че случаят е много удобен да се намеси и да му ги надума.

– Че Милка да не е луда да ти каже? Тя си има изгорник и любовник. Не бой се и не настръхвай като котарак пред куче. Голям е колкото тебе два пъти. Мустаците му достигат чак зад ушите. На едната си ръка има шест пръста, на другата седем. От сутрин до вечер имане събира и все на народа го дава. Хората не могат да смогнат да изядат меките погачи. Сто души са се разболели от преяждане, още толкова от пиене. Язди на два коня – нарежда ги един върху друг. И знаеш ли какво мисли да направи? Утре ще отиде в Караеврен, ще пипне Юмер Драза за гушата и тъй ще го окачи на желязна кука. Ух... Бимбела – дебела глава! Вие все много знаете и от вас по-добри няма!

– Жено, говориш като пияна!

– Ех, мъжо, защо не съм пияна, че да развържа езика си! В чудо ще се намериш!

– И ти наричаш този език вързан? Ха, ха, ха!...

– Вълко, не ми е до смях! Милка е вече стигнала мома, па и Лава върви след нея като сянка под облак. Ти с твоите приказки накара Милка да намрази хубавото момче. Но да ти кажа ли, ти с Палжиковци днес не можеш да се мериш!

– Шшт! Казах вече – с народни крадци роднинство не искам!

– Щом те са крадци, тогава и ти си като тях!

Вълко изпъшка, изгледа жена си и нищо не каза. Мира пресрещна погледа му и замръзна, забрави гумите си. Очите му се разшириха, станаха големи колкото черни сливи. Тя се опита да стане от мястото си, но краката ѝ бяха като подкосени от уплаха. Загледа се в пламъчето на кандила и леко поклати глава:

– Вълко, прости ми, аз съм замаяна и не зная какво приказвам! Не ме гледай така!

– Че как да те гледам?...

Мира въздъхна с облекчение. Щом Вълко ѝ проговори, значи градоносният облак бе минал. Преди години тя бе развързала също така езика си и бе му казала много тежки гуми. И тогава той я загледа с големите си очи и млъкна. После се надигна като бивол от вода, хвана я за косите и я завъртя. При този спомен Мира още веднъж изтръпна и на бледите ѝ устни се появи плаха усмивка. Забърри на Маринча за всичко. Оплака се от Пейча, че не събира яйцата от гнездата; от невръстните си дъщери, че не хранят с просо малките пиленца; от Лава, че отива на извора за вода три пъти на ден. Показа шепата си, за да види той една граскотина, получена при палене на пещта с тръне и вършини. Изказа доволството си от Вълко, че е преместил големия камък сред двора до стената. По едно време поиска да стане и да покаже на Маринча новата си копринена забрадка, но Лава я опомни:

– Мамо, тетин Маринчо не е тета Дафна, за да му се хвалиш с копринената си забрадка!

– Ха, ха, ха – пресилено се засмя Мира. – От радост, че Вълко ми донесе от Стамбул коприна, започнах и на тебе да се хваля... Къде е бъклицата? Дайте да пием кръчмата за забрадката!... Вълко, защо ме гледаш така?... Е, сега пък за едни Палжиковци искаш гушата ми

да вземеш. Много са ми потрябвали! Не им искам нито роднинството, нито съседството, щом са крадливи! И аз да съм на мястото на Милка, също като нея ще откажа. Разправят, че Палжиковци били много богати, та ние сиромаси ли сме? Нека да е жив мъжът ми, от това по-голямо богатство не искам!...

Мира чувстваше нужда още много да говори, но неочаквано зала-яха кучетата на двора и тя прехапа устни, заслуша се. Кучешкият лай се отдалечи към пътната врата и стана по-чест и по-лют. Някой силно чукаше на вратата. Вълко и Маринчо станаха прави, спогледаха се и след това излязоха на двора.

– Кои чука? – попита гръмогласно Вълко.

Вместо отговор на вратата се почука с тежък предмет два пъти бавно и три пъти бързо. Вълко се скара на кучетата и избърза към пътната врата, като каза на Маринча:

– Ти влез вкъщи, наши са!

– Турци ли са?

– Нощно време с турци работа нямам!...

По-късно в стаята влязоха двама души, въоръжени с пушки, пищови и ятагани. Първият беше висок, плещест, с едва наболи черни мустачки. Ръцете му висяха като железни лопати и леко се клатеха. Той се приближи до Милка, хвана я за ръката, разтвори шепата ѝ, сложи в нея златен наниз, след това сви пръстите ѝ и продума:

– Излез и го хвърли на кучетата!

– Вълчане, какво да хвърли Милка на кучетата? – попита Вълковица.

– Две-три корички сух хлебец.

– Вълчане, на лошо учиш децата ми! – забеляза на шега Вълко.

– Бай Вълко, ти сам най-добре знаеш, че от робско по-лошо няма!

Вълчан застана сред къщата, огледа всичките ѝ ъгли, забеляза нова шарена възглавница и седна на нея, като кръстоса крака.

– Ей, Тодоре, тука е много хубаво, не е като в гората. Още малко, и ще подивеем.

Тодор, другарят на Вълчана, остана прав до вратата. Слушаше веселия си друг, но нито веднъж не се усмихна. Маринчо мина от дясната страна на новия гост и седна до него.

– Ти да не си странджанският Вълчан войвода?

– Може и да съм. Е? А ти кой си? Не си ли бай Маринчо Згурев от Маглеш?...

Вълко накара да сложат на гостите трапеза, а сам седна от лявата страна на младия войвода. Яката ръка на Вълчана се протегна над софрата и той заби пръсти в мекия хляб.

– Много съм гладен!

Милка донесе бъклицата и я сложи до коляното му.

– Да не си турила отрова във виното? – попита я Вълчан.

– Хи, хи, хи! – изсмя се Милка, изви снага и се отгърпна от стената.

– Милке, и ти си знаела да се смееш! – подхвърли ѝ Маринчо.

За да не отговори на Маринча, тя извика при себе си Лава и двете започнаха да си шушукат. По едно време Милка забеляза, че е забравила да даде кърпа на Вълчана, избърза, донесе нов месал и се наведе да го сложи върху коленете му. Той дигна глава и неговият топъл гръх я лъхна по лицето. Тя леко затвори очи и дълбоко пое въздух. Струваше ѝ се, че росенът се е разлистил и е изпълнил целия свят с мириса си. Вълчан я попитан с неравен глас:

– Хвърли ли коричките на кучетата?

Милка изви шия и нарочно погледна баща си. Под бялата ѝ гушка блесна златен наниз. Вълчан го забеляза, отгърпна се от софрата и махна с ръка.

– Стига ми толкова – добре се нахраних.

– Ами ти не си хапна от баницата? – обади се Вълковица.

Вълчан погледна още веднъж хубавата Милка, затули очите си с едрата си ръка и дълго така остана. Като насън видя гората да тича пред него, полудяла от радост. Дърветата се плъзгаха по земята, изчезваха по върхове и долове. По едно време помисли, че Вълковата къща се е превърнала на горска поляна и че Милка е бяло агне сред тревата.

– Уморен ли си? – попита го Вълко.

Вълчан се сепна, стана прав, хвана се за оръжието си и продума:

– Дружината ни чака. Тая нощ имаме много работа. В Къзъклизе е заседнал един дребей, та искам ей с тоя ятаган да го кръстя по главата. Минавахме край Факия, а аз се отбих да те видя и да ти кажа, че пратих много здраве на Моню войвода. Той е съгласен да ни помага. А сега да вървя. Като си свърша работата, след два дни пак ще намина.

– Вълчане, аз исках по-надлъжко да се поразговоря с тебе! – рече Вълко.

– Бай Вълко, тая вечер много бързам!

– Щом бързаш, на добър ти час и добра сполука!

Вълчан се ръкува с всички и излезе на двора. Кучетата го залаяха. Милка ги подгони и им се развика:

– Като че ли не сте видели български войвода!

Външната врата силно се трясна и се залости. Вълко и Маринчо останаха на двора под звездите. Кон изпрухтя и изивили в обора. Изписука нощна птица в дърветата. Откъм къзъкисенския път се обади кавал, разлюля глас, раздвижи тъмнината и занарежда незначайни думи.

– Това е Вълчан, той свири! – забеляза Вълко.

– Юнак над юнаци е той! – догаде Маринчо. – Той ме знае, а пък аз тази нощ за първи път го виждам.

– Разбра ли сега, драги Маринчо? С такива хора всичко става. В тях ми е надеждата. Често сънувам, че Равна гора е свободна и че ние пак си имаме български цар.

– Български цар ли?

Маринчо Згурев хвана Вълко за раменете, прегърна го и не изгържа, просълзи се.

III.

Маринчо Згурев, по съветите на Вълко, обиколи няколко села. В Тагаркьой престоя два дни, в Къзъклизе – три дни, а в Ичме беше гостенин на дядо Никола Узуна цели пет дни. В Маглеш, селото, в което живееше, се прибра загрижен. Когато влезе в собствения си двор, децата му останаха много учудени, заето не ги попита:

– Деца, къде е майка ви?

Голямото му момче – Стоян, спря пред коня, свали му юздата и без да го пита, продума:

– Мама отиде на кошарата. Поръча ни да ти кажем, щом дойдеш, че ще се върне навечер. Овчарите от три дни стрижат овците. Големият сенник е вече пълен с вълна.

Маринчо погледна сина си, сложи ръка върху русата му коса, погали го и с тежки крачки се насочи към разтворената къщна врата. Този път той не забеляза, че големият двор бе изметен и че предната стена на къщата е замазана с бяла пръст. През тия десет дни той бе видял и чул много неща, а сега се мъчеше да ги тури в ред. За Юмер Драза вече не си спомняше – Вълчан войвода бе по-голям юнак от него. Докато е жив, няма да забрави думите на дядо Никола Узуна:

– Е, Маринчо, който е българин, от него много се иска! Я си помисли – дохожда турчинът и без да те пита, ти взема добитък, покъщнината, а много често – и жената. Дохожда гръцкият владица и подава мръсните си ръце да му целуваш. Хем ги целуваш, хем му пълниш джеба. Пфу! Не може тъй. Нашето – наше трябва да си бъде!...

Прекрачи прага и спря до стълбите. Загледа се в окачената прес-тилка на стената и помисли за жена си Дафна. Почувства нужда да сподели мислите си с нея. Веднага се върна назад и извика на Стояна да не разседлава коня. Едва сега той погледна изметения двор и попита сина си:

– Кой измете двора?

– Кой – мама!

– А кой замаза къщата?

– Мама.

– Ти ли нареди дървата на дървника?

– Мама ги нареди.

Маринчо обиколи целия гвор, във всяко кътче надзърна и намери всичко в ред. Как му се искаше Дафна да е вкъщи, да погледне засмяното ѝ лице и да ѝ каже, че без нея той е човек без ръце и крака. Желанието му да я види, още повече се засили, наръча на Стояна да не излиза от къщи, да пази братчетата си, качи се на коня и забърза към кошарата. Срещаше селяни по улиците, усмихваше им се, дигаше гвата си пръста до челото за поздрав и удряше с бич коня, за да тича. Преди да навлезе в гората, срещна двама кърсердари. Те спряха конете си и дълго гледаха след него. Маринчо дори не ги и забеляза. Гледаше горския път, леко навеждаше глава под зелените клони и препускаше.

На къшлата пристигна навреме. Овчарите бяха подлегнали по една овца и ги стрижеха, а жена му Дафна ходеше из стагото и приказваше с овцете. Тя, щом го видя, посрещна го и му се усмихна.

– От село ли идеш?

– Не. Ида направо от Факия! – нарочно излъга Маринчо.

Дафна веднага му повярва и го заразпитва за своите роднини. Маринчо скочи от коня, забърза го за едно гърво и се обърна към жена си.

– Излъгах те. Ида от село. Дойдох да видя как върви стриженето.

– Това не е лъжа. А за стриженето не бери грижа, всичко съм наредила да стане по волята ти. Ела да видиш колибите, оборите и плевниците. Докато те нямаше, накарах говедарите всичко да изчистят и да измажат с жълта пръст.

Маринчо и Дафна разгледаха целия си имот в гората. Минаха под дълги сенници, край широки завети, влязоха в дълги обори, в чисти колиби и къщурки. При всяка дума на Маринча Дафна леко се усмихваше и се докосваше до ръката му. След като обходиха цялата кошара, изкачиха обло хълмче и погледнаха Равна гора. През редките гървета се виждаха десетки глави добитък, а поляните бяха побелели от овце. Маринчо дигна глава, премрежи очи срещу слънцето и се помъчи да догони медния гръб на Странджа. Дафна помисли, че той гледа стагото си, докосна глава до рамото му и посочи с пръст близкото стаго.

– Оная крава гледаш ли я – тя е мойта Катеринка. До нея пасе Слави. Помниш ли кога ги кръстих?

– Какво да помня?

– Я погледни, Зорка иде насам... Зорке, ела де, ела при кръстница.

– Коя е тая Зорка? И защо я викаш? – учуди се Маринчо.

– Нашата телица. Ей, че си забраван, нали и ти беше, когато я кръстих? Маринчо, ти знаеш ли, че започна нищо да не помниш?

Заг тях някой се развика. И двамата се обърнаха едновременно. Първият им овчар Петко Угрюнката гонеше една овца, събираше камъни от земята и я замерваше. Маринчо тръгна към него и му викна:

– Ей, Петко, не бий овцата!

– Тя защо бяга. Нали трябва да я острижа?

– Петко, това ли е Калинка? – намеси се Дафна. – Тя е. Познах я по черничкото на лявото ухо. Да не ми гониш калинчицата, че няма да ти харижа на Гергьовден женско агне.

Маринчовица пресрещна овцата, помами я и я улови, като я прегърна през шията.

– Калинке, кротувай, докато бате ти Петко ти махне дългото руно! От твойто руно ще направя бели навуца на Стоянча.

Петко хвана овцата за задните крака, дигна я на рамо и я понесе към сенниците. Дафна се развика след него. Угрюнката не я чу, тръшна овцата на земята, подлегна я, завърза ѝ краката с въже и започна ниско да я стриже.

Двамата съпрузи се върнаха при овчарите, прибраха остриганите руна, отнесоха ги и ги хвърлиха при другата вълна. Маринчовият кон изцивили, а от низината се обади кобилата на Дафна.

– Време е да се върнем в село! – забеляза Маринчо на жена си.

– Щом искаш – да се върнем! – усмихна му се щастливо Дафна.

Маринчовица веднага нареди овчарите да приберат вълната на запазено място, обеща да им изпрати медна пита и отиде при кобилата си. Отвърза я от въжето, сложи ѝ юздата, възседна я и извика на мъжа си:

– Маринчо, ще минем по горния път!

Конете тръгнаха един до друг. Кобилата на Дафна бе по-пъргава и все бързаше да изпревари. На една поляна Маринчо препусне и увлече след себе си и кобилата на жена си. Дафна не се уплаши, отпусна юздата, наведе се над седлото и изхвърча напред.

– Маринчо, който пръв стигне стария дълб над село, ще посребри ръката на Исуса Христа!

Той не я чу, но препусна да я настигне. На едно място пътят правеше дълга и опасна извивка. Искаше да я предупреди да знае, за да

не падне от скалата. Но Дафна бе изчезнала в гората и той никъде не можа да я види. Излезе на равен път, огледа се и пак не я забеляза. Обезпокои се и силно извика:

– Дафно, чакай, не бързай сама напред!

Ехото избърза по долината и не се върна. Маринчо спря коня, изправи се на стремената и пак извика:

– Дафноо, обади се!

Докато чакаше да заглъхне ехото, събудено от неговия глас, стори му се, че из гората се носи женски писък. Хвърли се като обезумял напред и когато слезе в широката падина, той видя Дафна, заобиколена от двама кърсердари. Щом видяха Маринча, че пренуска към тях, стреляха върху му. Дафна връхлетя с кобилата върху тях, събори ги в тръните, извика на мъжа си и двамата изчезнаха невредими в гората. Щом излязоха от гората и Маглеш запуши пред тях, Дафна се обърна към мъжа си:

– Друг път вземах пушка със себе си, а днес и хурката си забравих! Мръсници!

– Трябваше да минем по другия път! – забеляза ѝ Маринчо.

– И по този, и по онзи – навсякъде все същият огън гори. Ех, защо не съм мъж!

– Е, какво щеше да направиш?

– Какво ли? Щях да изчистя Равна гора от кърсердарите!..

Вкъщи Дафна и Маринчо завариха децата си да плачат. Стоян, най-големият им син, беше набил братчетата си, защото не искаха да играят с него на войводи. Маринчо извика побойника и му гръпна ушите.

– Забранявам ти друг път да биеш братчетата си. Каква книга ще учиш, когато само с бой се разправяш?

– Той ни кара да играем на турци и войводи! – обади се деветгодишният Илия.

– На войводи ли? – учуди се Маринчо.

– Хайде, не се карай на детето! – намеси се Дафна. – Времената са сега само за войводи. Ти знаеш, че там, дето тече Бимбеловска кръв, тя е юнашка кръв! – След това се обърна към сина си: – Стояне, донеси дърва да запалим огъня, че мама ще ти направи баница.

Стоян подскочи и като стрела мина през отворената врата. Маринчо гръпна жена си настрана, за да не чуят малките забележката му.

– Дафно, Стоян и без това е твърдоглав и буен, не му давай лице! Нали ще го пращаме в Ески Полус книга да учи? Аз вече пратих хабер на учителя Никола.

– От нашия род всички са знаели и знаят четмо и писмо. Нека и син ми да се научи книга да чете, но аз се радвам, като го гледам да расте като бимбеловец.

Дафна се разбърза из къщи, затършува из раклите, из големите ниши. Маринчо се засегна от това, че жена му предпочита Бимбеловския род пред Згуревския. Удари с бич по ботушите си и повиши глас:

– Дафно!

Тя махна с ръка и нарочно, за да не го слуша, излезе от стаята. Постъпката ѝ не се хареса на Маринча и щеше да ѝ се разсърди, ако не бе случайно погледнал през прозореца на двора. Стоян дигаше голямата брадва и с все сила я забиваше в дебело дърво. Изхвъркна треска и го удари по бузата. Стоян се ядоса и яростно се нахвърли върху дървото и докато не го накълца, не се остави. Маринчо поклати глава, дигна рамене и въздъхна:

– Дафна има право – Стояновата кръв е Бимбеловска кръв!..

Дафна влезе в стаята с малка ношва, пълна с брашно. Постла голям месал и се приготви да меси. В това време се разнесе силен детски писък. И двамата родители помислиха веднага, че нещо е станало на двора с някое от децата им. Втурнаха се през вратата, излязоха на двора и веднага спряха като вцепенени. Писъците идеха от селските дворища. Гръмна пушка и след малко уплашен вик:

– Бягайте, башибозуците идат!

Стоян бърже се покатери на голямата слива, за да види какво става в съседните къщи. Майка му се развика:

– Стояне, слез от сливата, да не те забележат!

Маринчо отиде към вратата, залости я добре, върна се при жена си и загрижен ѝ каза:

– Пак ще разплачат сиромасите. Вълко има право, деребеите са побеснели!

Силни удари разтърсиха Маринчовата врата. Писклив глас крещеше по турски:

– Отворете! Ако не отворите, ще ви запаля! Едно... две...

Дафна изтича към вратата и я отвори. Въръжен башибозук дигна пушка да я удари, но Маринчовица се хвърли върху му и го събо-

ри на земята. Маринчо пристигна бледен, разтреперан. Отдалечи жена си и изпъчи гърдите си срещу ножа на башибозука. Бърз конник долетя и се нахвърли с бич върху турчина, който падна в краката на коня. Маринчо се уплаши за живота на падналия, хвърли се върху коня, хвана го за юздата и го дръпна:

– Юмер Дразоглу, остави го, стига му това наказание! Бъди добре дошъл в мойта къща!

Маринчо Згурев повеле коня към вратата, но жена му се престори, че нищо не вижда, и трясна вратата пред носа му.

– Дафно, отвори. Юмер Драза ни иде на гости!

Вратата сама се отвори. Дафна бърже се прибра вкъщи и изчезна из стаите с децата си.

Юмер Драза бе плещест и набит четиридесетгодишен мъж. Живееше в Караеврен и бе пълен господар на Равна гора. Сам налагаше данъци на населението и ги събираше във всяко време и с всички средства. Българското население се огъваше под грабителските му навици. Червенкос и с подути очи, той приличаше в лицето на ограна коза. В Маглеш бе дошъл да събере едър и дребен добитък за своите хора и две-три шепи жълтици за себе си.

Преди да слезе от коня, Юмер Драза измери със строг поглед Маринча Згурев и го попита:

– Е, приготви ли се да ме посрещнеш както трябва?

– Всичко е готово. Ей сега се върнах от кошарата. Отделих за тебе шест телици и три жребци! – излъга Маринчо.

Около Драза се насъбраха десетина души и го загледаха в очите. Той им намигна, изкашля се и с тържествена крачка влезе в дома на Згуревци. След него тръгнаха двама башибозуци, но той ги спря с ръка и те останаха на двора. Писъците отново се разнесоха. Драза леко изви глава към Маринча, нарочно му се усмихна и подхвърли:

– Защо пеят така във вашето село? Трябва голяма сватба да се е дигнала?

– Сватбата е много голяма! – въздъхна Маринчо Згурев.

– А ти защо не си сватбар?

– По Божия милост!...

В гласа на Маринча прозвуча скрита, дълбока вяра. Измери с очи нежелания си гост и без да иска, си помисли за Вълчана. Стори му се, че едрата снага на странджанския войвода се промъкна през камен-